

DIGITAL PUBLICATIONS SERVING TRAINING AND SCIENTIFIC RESEARCH IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

Pham Quoc Tuan, Le Thi Nhu Nguyet*, Pham Thi Tam

TNU - Publishing House

ARTICLE INFO		ABSTRACT
Received:	27/6/2025	Digital transformation is an inevitable trend for the publishing sector to enhance competitiveness, expand markets, and contribute to the development of digital higher education in Vietnam. For publishing units within universities and higher education institutions, digital transformation is particularly essential to effectively support education and scientific research. Digital publishing and digital learning resources constitute important tools in the transition toward digital universities. This paper presents initial observations on digital transformation in publishing activities serving education and research at Vietnamese universities, analyzes the current situation, assesses opportunities and challenges, and proposes solutions to promote digital publishing in the context of the Fourth Industrial Revolution and the National Digital Transformation Program. The study employs data collection methods, analytical and synthetic research approaches, and expert consultation. The results indicate that, driven by practical demands of digital transformation, digital publishing activities and the development of digital learning resources in Vietnam have experienced significant growth. The parallel advancement of technology and improvements in users' digital skills have accelerated the expansion of digital learning resources in both quantity and quality, meeting the urgent needs of domestic practice and the process of international integration.
Revised:	31/12/2025	
Published:	31/12/2025	

KEYWORDS

Publishing
Digital transformation
Digital publishing
Data learning
Digital university

XUẤT BẢN SỐ PHỤC VỤ CÔNG TÁC ĐÀO TẠO VÀ NGHIÊN CỨU KHOA HỌC TRONG BỐI CẢNH CHUYỂN ĐỔI SỐ

Phạm Quốc Tuấn, Lê Thị Như Nguyệt*, Phạm Thị Tâm

Nhà xuất bản - ĐH Thái Nguyên

THÔNG TIN BÀI BÁO		TÓM TẮT
Ngày nhận bài:	27/6/2025	Chuyển đổi số là xu thế tất yếu để ngành xuất bản nâng cao năng lực cạnh tranh, mở rộng thị trường, đồng thời góp phần phát triển giáo dục đại học số ở Việt Nam. Đối với các nhà xuất bản nằm trong các đại học, trường đại học, yêu cầu chuyển đổi số để phục vụ công tác đào tạo, nghiên cứu khoa học lại càng trở nên cần thiết. Xuất bản số, học liệu số là một trong những công cụ tiên tiến tới đại học số. Bài viết này đưa ra những nhận định ban đầu về chuyển đổi số trong hoạt động xuất bản nhằm phục vụ công tác đào tạo và nghiên cứu khoa học tại các trường đại học Việt Nam, phân tích thực trạng, đánh giá cơ hội - thách thức, đồng thời đề xuất giải pháp thúc đẩy xuất bản số trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0 và chương trình chuyển đổi số quốc gia. Phương pháp chính được sử dụng trong nghiên cứu gồm phương pháp thu thập số liệu, phương pháp nghiên cứu phân tích và tổng hợp, phương pháp chuyên gia. Kết quả cho thấy, xuất phát từ yêu cầu thực tiễn của công cuộc chuyển đổi số, hoạt động xuất bản số, phát triển học liệu số ở Việt Nam có sự tăng trưởng đáng kể. Sự phát triển song hành của công nghệ và việc cải thiện kỹ năng người dùng đã thúc đẩy học liệu số phát triển nhanh chóng về số lượng và chất lượng, nhằm đáp ứng yêu cầu cấp bách của thực tiễn trong nước và tiến trình hội nhập quốc tế.
Ngày hoàn thiện:	31/12/2025	
Ngày đăng:	31/12/2025	

TỪ KHÓA

Xuất bản
Chuyển đổi số
Xuất bản số
Học liệu số
Đại học số

DOI: <https://doi.org/10.34238/tnu-jst.13138>

* Corresponding author. Email: lenguyet@tnu.edu.vn

1. Đặt vấn đề

Trước bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang diễn ra mạnh mẽ như hiện nay, chuyên đổi số giữ vai trò đặc biệt quan trọng trong phát triển kinh tế - xã hội của mỗi quốc gia. Đối với lĩnh vực xuất bản, chuyên đổi số (CĐS) là một trong những vấn đề nóng trong thời gian gần đây. Khi cuộc cách mạng công nghệ 4.0 đi vào từng ngõ ngách của cuộc sống, thì nó trở thành tất yếu đối với các cơ quan xuất bản. CĐS trong hoạt động xuất bản thực chất là số hóa quá trình quản lý, điều hành và quy trình biên tập và phát hành xuất bản phẩm. Nói cách khác là ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý điều hành và quá trình làm xuất bản phẩm điện tử, sau cùng là phát hành điện tử. Đối với các nhà xuất bản nằm trong các đại học, trường đại học, yêu cầu CĐS để phục vụ công tác đào tạo, nghiên cứu khoa học lại càng trở nên cần thiết, bởi giáo dục đào tạo là lĩnh vực được ưu tiên hàng đầu trong Chương trình Chuyển đổi số Quốc gia. Xuất bản số là một trong những công cụ tiên tiến đại học số.

Ở nước ta, chuyên đổi số trong hoạt động xuất bản đã trở thành đối tượng quan tâm nghiên cứu của một số chuyên gia, học giả. Một số nghiên cứu đánh giá về khung CĐS, nhân tố tác động, thực trạng, giải pháp CĐS, ứng dụng khoa học công nghệ trong lĩnh vực xuất bản như Hoàng Cao Cường, Kim Thanh Thu [1], Nguyễn Phương Hoa [2], Trần Chí Đạt [3], Nguyễn An [4]... Bên cạnh đó còn có một số công trình nghiên cứu về học liệu điện tử trong hành trình CĐS của ngành xuất bản, ngành giáo dục; vấn đề đào tạo nguồn nhân lực cho ngành xuất bản trong bối cảnh CĐS... của các học giả: Vũ Thùy Dương [5], [6], Tô Hồng Nam [7], Hồ Tú Bảo, Nguyễn Nhật Quang [8], Trần Thu Quỳnh [9], Châu Úy Hoa [10],... Tuy nhiên cho đến nay, việc xuất bản học liệu điện tử phục vụ công tác đào tạo, nghiên cứu khoa học của các trường đại học ở Việt Nam vẫn là một vấn đề khoa học chưa được quan tâm, bàn luận một cách đầy đủ, sâu sắc, chưa có công trình nào lựa chọn *xuất bản số phục vụ công tác đào tạo và nghiên cứu khoa học trong bối cảnh chuyển đổi số* làm đối tượng nghiên cứu. Đây là hướng gợi mở để chúng tôi tiếp cận xuất bản số trong giáo dục, góp phần đáng kể vào việc xóa dần đi khoảng trống trên. Bài viết này phân tích thực trạng của CĐS trong ngành xuất bản, học liệu số tại một số cơ sở giáo dục đại học, đề xuất một số giải pháp đẩy mạnh CĐS trong xuất bản và phát triển xuất bản phẩm điện tử phục vụ công tác đào tạo, nghiên cứu khoa học trong tương lai gần.

2. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp thu thập số liệu: Nghiên cứu thu thập số liệu thứ cấp giai đoạn 2017 - 2022; số liệu sơ cấp điều tra thực địa năm 2023, 2024 của một số nhà xuất bản tại Việt Nam.

- Phương pháp nghiên cứu phân tích và tổng hợp: Trên cơ sở dữ liệu thu thập được, nghiên cứu phân tích các thông tin, số liệu từ những nguồn tài liệu thứ cấp và sơ cấp về hoạt động xuất bản phục vụ công tác đào tạo - nghiên cứu khoa học tại các đơn vị xuất bản của Việt Nam.

- Phương pháp chuyên gia: Nghiên cứu tiến hành khảo sát cơ quan quản lý xuất bản, các nhà xuất bản về CĐS trong hoạt động xuất bản về những nội dung chính của CĐS và những khó khăn, cơ hội, thách thức trong việc CĐS của hoạt động xuất bản phục vụ đào tạo và nghiên cứu khoa học ở Việt Nam.

3. Kết quả và bàn luận

3.1. Thực trạng chuyển đổi số ngành xuất bản tại Việt Nam

Trong số 12 ngành công nghiệp văn hóa được xác định tại Quyết định số 1755/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ ngày 08/9/2016 và tiếp tục khẳng định trong Chiến lược phát triển các ngành công nghiệp văn hóa đến năm 2030, xuất bản là ngành vừa có bề dày truyền thống, vừa có vai trò hạt nhân trong hệ sinh thái sáng tạo. Không giống như một số ngành mới nổi dựa trên công nghệ hay thị hiếu đương đại, xuất bản là ngành giữ vai trò cốt lõi, bởi nó trực tiếp tạo ra, lưu giữ và lan tỏa các giá trị tri thức, văn hóa, tư tưởng của một quốc gia.

Trong bối cảnh Việt Nam đang đẩy mạnh chuyên đổi mô hình tăng trưởng theo hướng kinh tế tri thức, phát triển công nghiệp văn hóa trở thành một trong những định hướng chiến lược của

Đảng và Nhà nước, thì ngành xuất bản - với vai trò là một trong những trụ cột nền tảng - cũng phải đổi mới với những yêu cầu hoàn toàn mới. Không còn là một lĩnh vực vận hành đơn lẻ, xuất bản giờ đây cần tái cấu trúc toàn diện, cả về tư duy, mô hình tổ chức, công nghệ và năng lực cạnh tranh trên thị trường sáng tạo toàn cầu.

CĐS là quá trình ứng dụng công nghệ số và dữ liệu để tái cấu trúc, tối ưu hóa các hoạt động kinh tế - xã hội, thay đổi phương thức vận hành và tạo ra giá trị mới. Trong ngành xuất bản, CĐS không chỉ dừng ở việc chuyển đổi từ sách in sang sách điện tử, mà còn bao gồm toàn bộ chuỗi giá trị từ sáng tạo nội dung, biên tập, sản xuất, đến phân phối và tiếp thị. Theo báo cáo của nền tảng dữ liệu và kinh doanh thông minh toàn cầu (Statista.com), năm 2023 doanh thu thị trường sách điện tử đạt 14,16 tỉ USD và dự kiến tăng lên 15,33 tỉ USD vào năm 2027, với hơn 1,1 tỉ người dùng thường xuyên [11].

CĐS không còn là một lựa chọn, mà là lối sống bắt buộc đối với ngành xuất bản. Các mô hình xuất bản truyền thống đang bộc lộ những giới hạn về chi phí, tốc độ lan tỏa và khả năng tương tác. Trong khi đó, công nghệ đang mở ra những không gian mới cho sách: từ xuất bản điện tử, sách nói, sách tương tác, đến thư viện số và trí tuệ nhân tạo hỗ trợ biên tập, dịch thuật, phát hành... Điều đó đòi hỏi ngành xuất bản phải tái thiết toàn bộ quy trình - từ sản xuất, phân phối đến tiếp thị và tiêu dùng văn hóa. Đối mới công nghệ không chỉ là phương tiện mà còn là điều kiện tiên quyết để xuất bản tồn tại và phát triển.

Việt Nam đã có đầy đủ các điều kiện về môi trường công nghệ và hành lang pháp lý cho sự phát triển của hoạt động xuất bản điện tử và kinh doanh sách điện tử trên môi trường Internet. Thể chế hóa các quan điểm chỉ đạo của Đảng, qua các lần sửa đổi, bổ sung Luật Xuất bản và các văn bản pháp luật liên quan, các quy định về xuất bản điện tử ngày càng rõ hơn, tạo hành lang pháp lý đầy đủ hơn cho xuất bản điện tử phát triển.

Thực tiễn hoạt động của ngành xuất bản, in, phát hành xuất bản phẩm hiện nay đã có nhiều thay đổi rất cơ bản về tính chất, quy mô, loại hình, thị trường và công nghệ. Sự phổ cập của các phương tiện nghe nhìn, mạng xã hội, sự can thiệp của công nghệ và thiết bị hiện đại, phương thức phát hành tiên tiến và linh hoạt đã đặt ra cho hoạt động xuất bản sự lựa chọn mới theo hướng phải tăng cường ứng dụng công nghệ, nâng cao chất lượng ấn phẩm, nâng cao tính cạnh tranh và mở rộng thị trường. Hoạt động xuất bản không thể chỉ bó hẹp trong các xuất bản phẩm truyền thống mà cần đáp ứng các nhu cầu đa dạng cả thị trường về sản phẩm sách tương tác, sách điện tử, sách nói... Việc đầu tư đa dạng hóa các sản phẩm xuất bản là một yêu cầu cấp thiết hiện nay đối với các nhà xuất bản nhằm bắt kịp xu thế phát triển của thời đại.

CĐS trong xuất bản mang lại cơ hội lớn như tiếp cận thị trường toàn cầu, cá nhân hóa nội dung, và tối ưu hóa quy trình, nhưng cũng đặt ra thách thức về nhân lực số, an ninh mạng và vi phạm bản quyền. Tại Việt Nam, CĐS trong xuất bản được thúc đẩy mạnh mẽ theo Chương trình Chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030, với mục tiêu 90% doanh nghiệp hoàn thành CĐS, với nội dung trọng tâm của CĐS quốc gia tập trung vào ba trụ cột chính là phát triển Chính phủ số, kinh tế số và xã hội số; CĐS đối với lĩnh vực xuất bản, in và phát hành phải thực hiện đồng bộ từ cơ quan quản lý nhà nước tới các đối tượng quản lý và người dân; kế thừa và phát triển hạ tầng công nghệ hiện có kết hợp đưa xu thế tiên bộ, hiện đại công nghệ số của thế giới vào phát triển lĩnh vực xuất bản, in và phát hành. Ngày 22/12/2024, Bộ Chính trị ban hành Nghị quyết số 57-NQ/TW về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia - đây là văn bản có ý nghĩa chiến lược, kim chỉ nam cho sự phát triển trong kỉ nguyên mới phát triển giàu mạnh, văn minh, thịnh vượng của dân tộc. Năm 2025, tại Hội nghị Tổng kết 20 năm thực hiện Chỉ thị 42-CT/TW của Ban Bí thư Trung ương Đảng về “Nâng cao chất lượng toàn diện của hoạt động xuất bản”, Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương khẳng định: “Chuyển đổi số là xu hướng tất yếu, xuất bản điện tử sẽ tiếp tục có những bước phát triển mạnh mẽ... Xu hướng phát triển công nghệ cũng góp phần đa dạng hình thức xuất bản thành chuỗi sinh thái sản phẩm số, đó là sự phát triển nhanh của sách điện tử, sách nói, podcast...”. Đây

sẽ là cơ hội tốt để lĩnh vực xuất bản cùng với các lĩnh vực khác của đời sống xã hội tham gia vào quá trình đổi mới, sáng tạo và CDS toàn diện trong thời gian tới.

Theo khảo sát, việc ứng dụng công nghệ, thực hiện CDS trong ngành được đẩy mạnh. Một trong những thành tựu quan trọng của ngành xuất bản Việt Nam trong những năm gần đây là sự phát triển mạnh mẽ của xuất bản điện tử và quá trình CDS. Cụ thể như:

Việc ứng dụng công nghệ số: Các đơn vị xuất bản đã ứng dụng công nghệ để triển khai một số nội dung chính: Số hóa dữ liệu, hình thành các kho dữ liệu lớn (bigdata) của đơn vị. Hiện nay, nhiều nhà xuất bản đã hoàn thành công tác số hóa dữ liệu, đồng thời triển khai nền tảng xuất bản và phát hành điện tử dùng chung (ebook365.vn/ebook.gov.vn) nhằm giải bài toán chi phí đầu tư và chi phí khấu hao, đẩy nhanh tiến trình mở rộng xuất bản điện tử trong toàn ngành.

Phát triển sách điện tử: Năm 2023, số tựa sách điện tử xuất bản đạt 4.600 đầu, tăng 31,4% so với năm trước, đưa tỉ lệ sách điện tử/sách đạt 15,3% trên tổng số xuất bản phẩm (vượt 12% so với chỉ tiêu đề ra). Năm 2024, số đầu xuất bản phẩm điện tử xuất bản đạt 3.495 đầu; phát triển nhanh các loại hình sách điện tử, đặc biệt là sách nói, từng bước hình thành thị trường sách điện tử ở loại hình này. Tăng trưởng về doanh thu và hiệu quả kinh tế trong lĩnh vực xuất bản điện tử cho thấy hướng đi đúng trong việc đẩy mạnh CDS, đa dạng hóa loại hình xuất bản. Năm 2023, quy mô doanh thu thị trường sách nói đạt 80 tỉ đồng; số lượt đọc giả nghe sách nói đạt 40 triệu lượt (tăng 25% so với năm 2022). Đến năm 2024, quy mô doanh thu thị trường sách nói đã tăng lên 102 tỉ đồng; số lượt nghe sách nói, sách điện tử tăng 200% so với năm 2023 [12], [13].

Sự phát triển của xuất bản điện tử được thể hiện không chỉ ở số lượng xuất bản phẩm mà còn ở số lượng nhà xuất bản tham gia vào lĩnh vực này. Năm 2023, có 24/57 nhà xuất bản tham gia xuất bản, phát hành điện tử (tăng 26,3% so với năm trước), chiếm 42,1% tổng số nhà xuất bản. Đến năm 2024, con số này đã tăng lên 31/57 nhà xuất bản [12], [13]. Nhiều nhà xuất bản đã tích cực đẩy mạnh ứng dụng AI (trí tuệ nhân tạo) trong công tác biên tập nội dung sách; cũng như chuyển đổi sách từ sách in sang sách nói (audiobook) với các giọng đọc đa dạng khác nhau nhằm phục vụ nhu cầu của độc giả.

Phân phối trực tuyến (phát hành): Các nền tảng như Fahasa, Lazada, Tiki, Shopee đã trở thành kênh phân phối chính, chiếm 40% doanh số sách in và điện tử [13]. Phát triển nền tảng tổ chức hội sách, triển lãm sách trực tuyến mang tầm quốc gia (book365.vn) cũng được chú trọng, góp phần quảng bá rộng rãi văn hóa đọc và hỗ trợ hiệu quả cho hoạt động phát hành sách.

Việt Nam là nước có tốc độ phát triển Internet cao trong khu vực và thế giới. Sách điện tử đã thâm nhập mạnh mẽ trong đời sống xã hội, có sự đổi mới từng ngày, đưa đến cho bạn đọc những trải nghiệm khác biệt. Theo thời gian, sách điện tử đang dần chiếm ưu thế hơn sách giấy, với sự hỗ trợ của công nghệ đã và đang làm thay đổi cách đọc sách của độc giả; nhiều người coi sách điện tử như một cuộc cách mạng trên cả hai lĩnh vực xuất bản và văn hóa đọc. Nắm bắt nhu cầu của người đọc, của thị trường, hiện nay trên thế giới và ở Việt Nam, các nhà xuất bản lớn đều tập trung khai thác thị trường sách điện tử, kinh doanh trực tiếp trên mạng Internet. Chính vì vậy, một trong những yêu cầu để các nhà xuất bản tiếp tục phát triển trong thời gian tới là cần có sự tiếp cận nhanh chóng, định hướng đầu tư và khai thác thị trường sách điện tử.

3.2. Thực trạng sử dụng học liệu số phục vụ công tác đào tạo, nghiên cứu khoa học

CDS trong giáo dục đào tạo hướng tới mục tiêu phải gắn với việc mở rộng cơ hội học tập, nâng cao chất lượng và hiệu quả học tập, chi phí thấp cho mọi người dân. Trong quá trình học tập, học liệu có vai trò đặc biệt quan trọng, ảnh hưởng trực tiếp đến kết quả học tập của người học cho dù học với thầy hay tự học. Trước bối cảnh của cuộc cách mạng số hiện nay, học liệu số dần lấn át học liệu truyền thống với nhiều ưu điểm vượt trội như: có thể tích hợp âm thanh, hình ảnh hay đoạn phim, trò chơi điện tử, clip mô phỏng sinh động với nhiều màu sắc, hiệu ứng phong phú; dễ dàng chia sẻ đến các đối tượng khác nhau thông qua môi trường mạng, xóa bỏ rào cản về không gian, giúp người học dễ dàng tiếp cận từ đó thu hẹp khoảng cách về cơ hội học tập giữa các vùng miền; có thể lưu trữ, sắp xếp, tìm kiếm, tái sử dụng dễ dàng, nhanh chóng, chính

xác; cùng với sự phát triển của công nghệ, các học liệu số có tính tương tác ngày càng cao và cá nhân hóa cho nhiều đối tượng người học khác nhau.

Việc CDS trong lĩnh vực xuất bản đang diễn ra mạnh mẽ và tạo ra những thay đổi sâu sắc trong hoạt động đào tạo và nghiên cứu khoa học. Hiện chưa có một báo cáo nào thống kê đầy đủ về tình hình xuất bản sách điện tử và sử dụng học liệu số phục vụ công tác đào tạo và nghiên cứu khoa học. Để hiểu rõ hơn về thực trạng này, chúng tôi tiến hành khảo sát tình hình sử dụng học liệu số tại 2 đại học quốc gia, đại học vùng uy tín là: Đại học Quốc gia Hà Nội và Đại học Thái Nguyên.

Từ năm 2021-2023, Trung tâm Thư viện và Tri thức số (VNU-LIC) - Đại học Quốc gia Hà Nội đã phục vụ 77.610.034 lượt truy cập, đáp ứng nhu cầu thông tin và góp phần nâng cao chất lượng đào tạo, giảng dạy, nghiên cứu cho 12 đơn vị đào tạo trong Đại học Quốc gia Hà Nội. Trong đó, Top 5 đơn vị dẫn đầu trong việc sử dụng học liệu số của VNU-LIC được thể hiện trong Hình 1.

Hình 1. Số lượt tương tác sử dụng học liệu số của học giả
(Nguồn: [14])

Để có được kết quả này, đó là do nỗ lực không ngừng nghỉ của VNU-LIC trong nhiều năm liền trong việc đáp ứng các yêu cầu về học liệu của các đơn vị đào tạo thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội. Top 5 đơn vị có số lượng học liệu cao nhất được thể hiện như trong Hình 2.

Hình 2. Số lượng học liệu
(Nguồn: [14])

VNU-LIC với vị thế là thư viện số 1 Việt Nam và đứng top 50 trên 3.922 thư viện số nội sinh toàn cầu, cung cấp học liệu phục vụ 60.000 người dùng là cán bộ, giảng viên, sinh viên của Đại học Quốc gia Hà Nội trên 4 nền tảng chính [14] như sau:

- + 176.970 giáo trình, sách điện tử trên ứng dụng Bookworm.
- + 108.499 tài nguyên nội sinh, bao gồm: luận văn, luận án, khoá luận, kết quả nghiên cứu tại địa chỉ repository.vnu.edu.vn.
- + 53.000 sách điện tử và 25.000 tạp chí điện tử tại địa chỉ db.lic.vnu.edu.vn.
- + 120.245 sách và 400 tạp chí của tài liệu in tại địa chỉ lic.vnu.edu.vn.

Tại Đại học (ĐH) Thái Nguyên, công tác xuất bản giáo trình, số hóa tài liệu và học phần đào tạo theo hình thức E-Learning được thể hiện qua Bảng 1.

Bảng 1. Công tác xuất bản giáo trình, số hóa tài liệu và học phần đào tạo theo hình thức E-Learning của Đại học Thái Nguyên

TT	Tiêu mục	Đơn vị tính	Trường ĐH Kinh tế & Quản trị kinh doanh	Trường ĐH Kỹ thuật công nghiệp	Trường ĐH Nông lâm	Trường ĐH Sư phạm	Trường ĐH Y Dược	Trường ĐH Khoa học	Trường ĐH Công nghệ thông tin & Truyền thông	Trường ĐH Ngoại ngữ
1	Giáo trình biên soạn	Đầu giáo trình	04	12	04	32	21	38 đầu/ 52 cuốn	13	0
2	Bài giảng điện tử	Bài giảng	0	52		51	4.295	06	106	0
3	Giáo trình mua	Đầu sách	18	02		105 đầu/ 443 cuốn	0	86 đầu/ 1.020 cuốn	0	55 đầu/ 65 cuốn
4	Sách tham khảo	Đầu sách	34	40	59	169 đầu/ 369 cuốn	0	38 đầu/ 2.486 cuốn	01	0
5	Giáo trình được số hoá	Đầu sách	104	52	15	138	18	815	107	0
6	Tài liệu số hoá khác	Đầu tài liệu	0	140	41	550	29	1.410 đầu/ 5.320 cuốn	552	0
7	Số môn học áp dụng hình thức E Learning (hoặc đào tạo kết hợp)	Số môn học	08	49		120	320	06	490	0
Tổng số:			168	347	119	1.165	4.683	2.399	1.269	55

Có thể thấy, các trường đại học thành viên của Đại học Thái Nguyên đã có những quan tâm nhất định về học liệu số, thể hiện qua việc các giáo trình, tài liệu được số hóa, số môn học được áp dụng hình thức E-learning. Đứng đầu trong công tác này là trường Đại học Sư phạm, Đại học Khoa học, Đại học Y Dược. Tuy nhiên, có đơn vị số lượng học liệu số còn hạn chế, loại hình sách điện tử chưa được quan tâm xuất bản.

Ở phạm vi cả nước, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã phối hợp với Hệ tri thức Việt xây dựng kho học liệu số miễn phí dùng chung. Học liệu đóng góp vào kho được tuyển chọn từ các cuộc thi thiết kế bài giảng, tuyển chọn từ các địa phương, nhà trường và liên tục được bổ sung hàng năm. Ngoài ra, có nhiều cá nhân, doanh nghiệp, cơ sở đào tạo cung cấp dịch vụ học tập trên môi trường mạng đều có kho học liệu của riêng mình. Tiêu biểu có thể kể tới kho học liệu: Viettel (Viettelstudy), VNPT (vnEdu), MISA (Misa EMIS), Topica, FPT (Vioedu),...

Như vậy, xuất phát từ yêu cầu thực tiễn của bối cảnh CDS, việc phát triển học liệu số ở nước ta thời gian qua rất nhộn nhịp. Cùng với sự phát triển của công nghệ, kỹ năng sử dụng công nghệ dần được cải thiện thì học liệu số đang phát triển nhanh về lượng và chất lượng, từng bước đáp ứng yêu cầu của thực tế và hội nhập quốc tế.

3.3. Khó khăn, thách thức trong phát triển sách điện tử

Quá trình thực hiện CDS lĩnh vực xuất bản và phát triển sách điện tử ở nước ta còn gặp một số khó khăn, thách thức đồng thời là rào cản cho việc triển khai thực hiện như sau:

- Nguồn nhân lực: Nguồn nhân lực chất lượng cao, chuyên gia trong xuất bản điện tử còn hạn chế, đặc biệt là đội ngũ có kỹ năng về công nghệ, phân tích dữ liệu, thiết kế và vận hành nền tảng số.

- Hạ tầng công nghệ: Nhiều nhà xuất bản thiếu kinh phí đầu tư xây dựng nền tảng xuất bản và phát hành sách điện tử, đồng thời gặp khó khăn trong việc ứng dụng công nghệ hiện đại như AI, blockchain, nền tảng đám mây trong triển khai nhiệm vụ.

- Bản quyền: Mặc dù đã có quy định về sở hữu trí tuệ nhưng việc triển khai thực tế và chế tài còn hạn chế, tỉ lệ vi phạm bản quyền còn ở mức cao. Tình trạng sách lậu và chia sẻ nội dung bất hợp pháp trên mạng xã hội gây thiệt hại lớn, ước tính 20-30% doanh thu của các nhà xuất bản [11].

- Thói quen và nhận thức: Độc giả vẫn ưu tiên đọc sách in (chiếm 70% thị trường) [11], trong khi sách điện tử chưa thực sự phổ biến do thói quen đọc sách điện tử chưa hình thành rộng rãi và

còn gặp khó khăn trong việc trang bị thiết bị đọc chuyên dụng, cũng như tâm lý tiêu dùng chưa sẵn sàng tiếp cận phương thức đọc mới. Các soạn giả có tâm lý e ngại khi lựa chọn xuất bản sách điện tử, bởi chỉ có một bộ phận người đọc nhất định lựa chọn loại hình xuất bản phẩm này, lo ngại về vấn đề sở hữu trí tuệ, bảo mật dữ liệu.

Nhận thức về tầm quan trọng của xuất bản điện tử đối với việc nâng cao chất lượng nghiên cứu và giảng dạy chưa đồng đều trong các nhà trường. Một số trường chưa xem đây là một nhiệm vụ chiến lược mà chỉ là một hoạt động thứ yếu nên chưa ưu tiên kinh phí xuất bản, cũng như chưa có cơ chế hỗ trợ tác giả biên soạn sách điện tử.

- Văn hóa số: Thành công của CDS trong hoạt động xuất bản không chỉ phụ thuộc vào việc ứng dụng công nghệ, tư duy và ý chí của người đứng đầu mà còn phụ thuộc vào việc xây dựng văn hóa số đối với bạn đọc, người sử dụng. Do đó, mỗi người dùng/đọc sách điện tử phải thay đổi thói quen và có hành vi ứng xử mới phù hợp, đúng quy định của pháp luật.

3.4. Một số giải pháp đẩy mạnh chuyển đổi số trong hoạt động xuất bản và phát triển xuất bản phẩm điện tử phục vụ công tác đào tạo, nghiên cứu khoa học

- Đào tạo và bồi dưỡng nhân lực số:

Xây dựng chương trình đào tạo chuyên sâu về AI, phân tích dữ liệu, và an ninh mạng cho đội ngũ biên tập viên, kỹ thuật viên, và cán bộ quản lý.

Hợp tác với doanh nghiệp công nghệ để tổ chức các khóa đào tạo thực tế, triển khai các khóa học về quản lý dữ liệu và xuất bản điện tử...

Nhà trường phối hợp với nhà xuất bản tổ chức các hội thảo về xuất bản điện tử cho đội ngũ giảng viên và cán bộ thư viện. Nội dung hội thảo gồm: giới thiệu xuất bản, phát hành xuất bản điện tử, biên tập số, quản lý bản quyền, sử dụng các phần mềm xuất bản...

- Đầu tư hạ tầng công nghệ:

Hạ tầng số là nền tảng thiết yếu cho quá trình CDS, hạ tầng số là yếu tố quan trọng hàng đầu để thúc đẩy CDS quốc gia và phát triển kinh tế số. Việc đầu tư phát triển hạ tầng số cần được ưu tiên, đi trước một bước và phải đảm bảo các tiêu chí hiện đại, đồng bộ, rộng khắp, an toàn và bền vững.

Phát triển hạ tầng số/nền tảng dùng chung về xuất bản, phát hành điện tử nhằm giảm chi phí cho các nhà xuất bản, cơ sở phát hành, đáp ứng được nhu cầu bạn đọc trong việc tìm kiếm sách được thuận lợi hơn. Đồng thời, ứng dụng công nghệ cao để bảo vệ bản quyền, giảm thiểu tình trạng sách lậu.

- Tăng cường hợp tác công tư:

Kêu gọi đầu tư từ khu vực tư nhân để phát triển công nghệ xuất bản, như mô hình hợp tác công tư trong hạ tầng số.

Hợp tác với các nền tảng quốc tế như Amazon, Google để học hỏi công nghệ và mở rộng thị trường xuất khẩu sách.

- Xây dựng chiến lược quốc gia về sách điện tử: Ban hành chiến lược quốc gia về phát triển sách điện tử (sách thông thường, sách đa phương tiện, sách nói,...) để tránh tình trạng phát triển phân mảnh và tăng tính cạnh tranh; tăng cường công tác kiểm tra, giám sát để xử lý vi phạm bản quyền.

- Hành lang pháp lý: Cần sớm hoàn thiện việc sửa đổi Luật Xuất bản 2012 và các văn bản quy phạm pháp luật liên quan, Luật Sở hữu trí tuệ để bảo vệ bản quyền số.

- Thay đổi thói quen và nhận thức: Để thay đổi thói quen và nâng cao nhận thức, các trường đại học cần tuyên truyền mạnh mẽ về lợi ích của xuất bản điện tử. Điều này có thể thực hiện thông qua các hội thảo, diễn đàn và các chiến dịch truyền thông nội bộ. Các trường cũng nên xây dựng một kho tài nguyên số phong phú, dễ tiếp cận và thân thiện với người dùng để khuyến khích sinh viên và giảng viên sử dụng. Việc đưa ra các chính sách khuyến khích, chẳng hạn như thưởng cho các công trình nghiên cứu được xuất bản điện tử, cũng sẽ thúc đẩy sự tham gia.

- Thúc đẩy văn hóa đọc số: Tăng cường truyền thông và quảng bá sách điện tử qua mạng xã hội và các nền tảng như YouTube, TikTok, hướng đến Gen Z; đầu tư vào thiết bị đọc chuyên dụng (như máy đọc sách Kindle) để khuyến khích thói quen đọc số.

- Xây dựng văn hóa số: Bao gồm việc đưa giáo dục kỹ năng số, pháp luật số và văn hóa số vào chương trình học của nhà trường; xây dựng các bộ quy tắc ứng xử trên môi trường mạng; phát triển các nền tảng số để hỗ trợ việc truyền bá và bảo tồn văn hóa trong môi trường số.

4. Kết luận

CĐS trong ngành xuất bản, phát hành là xu thế tất yếu, mở ra cơ hội tiếp cận thị trường toàn cầu, tối ưu hóa quy trình và nâng cao trải nghiệm độc giả. Ngành xuất bản Việt Nam đang chuyển mình trong môi trường số để tìm hướng đi mới đáp ứng yêu cầu của tình hình mới và bước đầu đã đạt được nhiều kết quả quan trọng. Tuy nhiên, Việt Nam cần khắc phục thách thức thiếu hụt nguồn nhân lực số chất lượng cao, hạ tầng công nghệ chưa đồng bộ, vấn đề vi phạm bản quyền vẫn diễn biến phức tạp và chưa được kiểm soát hiệu quả để bắt kịp xu hướng toàn cầu. Để thúc đẩy hiệu quả CĐS trong hoạt động xuất bản nói chung và xuất bản phục vụ công tác đào tạo và nghiên cứu khoa học, góp phần vào mục tiêu trở thành quốc gia số vào năm 2030, các nhà xuất bản Việt Nam cần học hỏi kinh nghiệm quốc tế, tập trung vào các giải pháp: Đổi mới tổ chức, cải cách quy định và đầu tư vào đào tạo nhân lực số; Hoàn thiện hành lang pháp lý; Phát triển nền tảng số; Xây dựng cơ sở hạ tầng số và hệ thống vận hành; Phát triển cơ sở hạ tầng dữ liệu và phân tích; Đảm bảo an toàn thông tin và hoàn thiện quy trình xuất bản.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1] C. C. Hoang and T. T. Kim, "Digital Transformation Framework for the Publishing Industry in Vietnam," *Journal of State Management*, 2024. [Online]. Available: <https://www.quanlynhanuoc.vn/2024/05/07/khung-chuyen-doi-so-doi-voi-nganh-xuat-ban-tai-viet-nam/>. [Accessed July 10, 2025].
- [2] H. P. Nguyen, "Enhancing the Efficiency of Digital Transformation in the Publishing Sector Today," *Journal of Culture and Arts*, no. 533, May 2023. [Online]. Available: <http://vanhoanghethuat.vn/nang-cao-hieu-qua-chuyen-doi-so-trong-linh-vuc-xuat-ban-hien-nay.htm>. [Accessed July 10, 2025].
- [3] D. C. Tran, "Digital Transformation and Solutions to Promote Digital Human Resource Development in the Publishing Industry in the New Era," *Information and Communications Magazine*, no. 1+2, pp. 132-139, January 2025.
- [4] A. Nguyen, "Vietnam's Publishing Needs to Strengthen the Application of Science and Technology to Soon Become a Publishing Industry," *Information and Communications Magazine*, no. 3, pp. 110-115, March 2025.
- [5] D. T. Vu, "Electronic Publishing and the Demand for Electronic Publishing Training," *Journal of Political Theory*, no. 7, pp. 30-38, 2019.
- [6] D. T. Vu, "E-books: Many New Prospects for the Publishing Industry," *Information and Communications Magazine*, no. 6, pp. 29-35, June 2020.
- [7] N. H. To, "Digital Transformation in Education and Training: Some Solutions for Developing Digital Learning Materials," *Information and Communications Magazine*, no. 11, pp. 21-27, October 2021.
- [8] B. T. Ho and Q. N. Nguyen, *How to Implement Digital Transformation?*. Information and Communications Publishing House, Hanoi, 2023.
- [9] Q. T. Tran, "The Era of Digital Publishing Technology and Human Resource Training in the New Period," *Information and Communications Magazine*, no. 12, pp. 112-119, December 2024.
- [10] H. U. Chau, *Digital Media and the Transformation of Publishing Models*. National Political Publishing House, Hanoi, 2017.
- [11] D. C. Tran, "Digital Transformation and Digital Human Resources in Publishing and Distribution: Global Perspectives and Practical Applications in Vietnam," In *Conference Summarizing 20 Years of Implementation of Directive No. 42-CT/TW, dated August 25, 2004, of the Secretariat of the Party Central Committee on "Enhancing the Comprehensive Quality of Publishing Activities"*, 2025, pp. 68-73.
- [12] Authority of Publication, Printing and Distribution, *Report: Summary of Publishing, Printing and Publication Distribution Activities in 2023 and Implementation of Tasks in 2024*, 2023.
- [13] Authority of Publication, Printing and Distribution, *Report: Summary of Publishing, Printing and Publication Distribution Activities in 2024 and Implementation of Tasks in 2025*, 2024.
- [14] Authority of Publication, Printing and Distribution, *Annual Summary Report on Publishing, Printing and Distribution Activities of University-Based Publishers in 2023*, 2023.